نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره هفتم، پاییز ۱۴۰۲، شماره سوم، صفحات ۴۰۱ تا ۴۱۰

مروری

# نگاهی به چالش‌های پژوهش در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران

مهدی افشاری[1*]

۱. *نویسنده مسئول: استاد اپیدمیولوژی، گروه پزشکی اجتماعی دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زابل، زابل، ایران، mahdiafshari99@gmail.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۲۱ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۰۲

## چکیده

**زمینه و هدف:** شناسایی چالش‌های موجود بر سر راه فعالیت‌های تحقیقاتی در کشور، نقش مهمی در ارتقاء کمی و کیفی پژوهش خواهد داشت.

**روش:** پایگاه‌هایMagiran, SID, Pubmed, Google scholar برای شناسایی مستندات مربوط به چالش‌های پژوهش در دانشگاه‌های علوم پزشکی مورد جستجو قرار گرفت. مطالعات مرتبط با بررسی متن کامل مقالات انتخاب و دیدگاه‌های ذی‌نفعان در خصوص چالش‌های پژوهش در حیطه‌های مختلف مالی، سازمانی، فردی، علمی، فرهنگی و فرآیندی و همچنین عوامل مؤثر بر چالش‌ها استخراج شد. پس از ارایه گزارش حاصل در کمیته خبرگانی شامل اعضای فرهنگستان علوم پزشکی کلان منطقه هشت در کرمان، نقطه نظرات آنها جمع آوری، جمع بندی و در کنار مستندات مطالعه در تحلیل نهایی مورد استفاده قرار گرفت.

**یافته‌ها:** نتایج ۴۱ مطالعه مرور شده نشان داد که موانع سازمانی و مالی در راس چالش‌های پیش روی پژوهش در دانشگاه‌ها بویژه دانشگاه‌های بزرگ و در همه ادوار گذشته تا حال، قرار داشت، حال آنکه موانع علمی و ماهیتی کمتر از سایر موانع گزارش شده بود. اعضای هیئت علمی و کارکنان پژوهشی بیشتر با موانع مالی روبرو بودند در حالیکه موانع سازمانی چالش‌های مهمتری برای دانشجویان به حساب می‌آمد. چالش‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها با عوامل مختلفی بویژه رتبه علمی و مدرک و رشته تحصیلی ذی‌نفعان مرتبط بود.

**نتیجه‌گیری:** توجه ویژه مسئولان و سیاست‌گذاران کشور به چالش‌های ذکر شده در گذشته و نیز بررسی چالش‌های جدید و عوامل مؤثر بر آنها نقش مهمی در رفع موانع پژوهشی و ارتقای شاخص‌های تحقیقات خواهد داشت.

**کلیدواژه‌ها:** استانداردهای پژوهش، ایران، پزشکی

## مقدمه

تحقیق و پژوهش به عنوان زیربنای تولید علم و دانش و حلقه مفقوده و سنگ بنای توسعه جوامع، ابزاری مؤثر برای حل مشکلات و چالش‌های موجود در جوامع انسانی است. نگاهی به سیستم‌های تعیین‌کننده موقعیت هر دانشگاه و مرکز علمی در سطح کشور و جهان نیز نشان می‌دهد که همواره شاخص‌های پژوهشی جزو مهمترین ارکان برای رتبه‌بندی بوده‌اند و این سیستم حتی برای فرد فرد اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارمندان نیز کاربرد دارد. نگاهی به اسناد بالادستی از قبیل سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران هم نشان می‌دهد که دستیابی به شاخص‌های برتر پژوهشی در بین کشورهای منطقه جزو مهمترین اهداف مسئولان نظام به شمار می‌آید (۱). هر چند مروری بر این شاخص‌ها در آستانه نزدیک شدن به انتهای دوره زمانی این چشم انداز نشان می‌دهد که برخی از آنها غیر قابل دستیابی است.

گرچه پژوهش برای پاسخ به سوالات و رفع نیازها در جوامع بشری انجام می‌شود؛ اما خود با مشکلات و موانع متعددی روبروست. زمانی می‌توان به ساماندهی وضعیت تحقیق و پژوهش در سطح کشور پرداخت که در درجه اول آشنایی مسئولان و تصمیم‌گیرندگان و ذی‌نفعان را با چالش‌ها، مشکلات و نقاط ضعف و تهدیدهای حوزه پژوهش افزایش داد تا نسبت به رفع آنها برنامه‌ریزی و اقدامات لازم را صورت دهند. عدم توجه به موانع پیش روی پژوهش در کشور موجب زیر سؤال رفتن اعتبار و کارایی نتایج آن خواهد شد.

## روش

در این مطالعه، مستندات مربوط به دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی، دانشجویان، کارکنان و مدیران دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در خصوص موانع و چالش‌های پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. منابع مورد بررسی برای یافتن مطالعات مرتبط، پایگاه‌های داده داخلی (مگیران، SID) و پایگاه بین‌المللی پابمد و موتور جستوگر گوگل بود. با توجه به اینکه هدف، یک مرور سیستماتیک نبود و نیز برای بالارفتن حساسیت جستجو و یافتن نظرات دیدگاه‌های مختلف و همچنین بررسی روند چالش‌ها در



[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

طول زمان، محدودیتی از نظر زمان و نیز کیفیت مقالات بکار رفته در انتخاب مطالعات صورت نگرفت. زبان بکار رفته در مطالعات مورد بررسی، فارسی و انگلیسی بود. کلید واژه‌های بکار رفته در این جستجو شامل «موانع پژوهش»، «چالش‌های پژوهش»، «مشکلات پژوهش»، «موانع تحقیق/تحقیقات»، «چالش‌های تحقیق/تحقیقات»، «مشکلات تحقیق/ تحقیقات»، «دانشگاه علوم پزشکی»، «پزشکی»، «سلامت»، «ایران» و معادل‌های انگلیسی آنها بود.

معیارهای ورود شامل مطالعاتی بود که به بررسی مشکلات و موانع پژوهش در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی یا در حوزه سلامت از دیدگاه ذی‌نفعان مختلف حتی در خارج از دانشگاه‌های علوم پزشکی پرداخته بود. مطالعاتی که مشکلات و موانع غیر پژوهشی در دانشگاه‌های علوم پزشکی را بررسی کرده بودند و یا مطالعاتی که موانع پژوهش را در دانشگاه‌های غیر وابسته به وزارت بهداشت یا در خارج از حوزه سلامت بررسی کرده بودند از بررسی حذف شدند.

در کنار جستجوی فوق، منابع به کار رفته در مقالات حاصل از این جستجو نیز مورد بررسی قرار گرفت. همچنین، با تعدادی از محققان مختلف در حوزه علوم پزشکی که سابقه فعالیت‌های تحقیقاتی داشتند نیز مشورت صورت گرفت و از تجربه آنها برای دسترسی به منابع مورد نیاز بهره‌گیری شد.

برای انتخاب مطالعات مرتبط، ابتدا عناوین مقالات حاصل از جستجو مورد بررسی قرار می‌گرفت. در مرحله بعد، چکیده و متن کامل آنها مرور و مقالات فاقد معیارهای ورود از مطالعه خارج می‌شد.

در کنار بررسی نظرات اعضای هیئت علمی و دانشجویان در هر دانشگاه، به جمع‌بندی نتایج مطالعات مختلف در خصوص مشکلات پژوهش در برخی حوزه‌های تخصصی مانند دندانپزشکی، چالش‌های مربوط به حوزه پژوهش در آموزش، چالش‌های اقتصادی، اخلاقی و ... نیز پرداخته شد.

در گزارش نتایج مطالعات انتخاب شده، دیدگاه‌های ذی‌نفعان در زمینه مشکلات پژوهشی، در چهارچوب حیطه‌های مختلف موضوعی طبقه‌بندی شد. این حیطه‌های مختلف در مطالعات مورد بررسی براساس ابزارهای به‌کار رفته جمع‌آوری اطلاعات در آن مطالعات بسیار متفاوت بود و برای جلوگیری از پراکندگی، سعی بر آن شد تا حیطه‌های مشابه در هم ادغام شود. همچنین، دیدگاه‌ها به تفکیک دانشگاه و نوع ذی‌نفعان (اعضای هیئت علمی، دانشجویان، کارمندان و مدیران) بررسی شد. در مرحله بعدی، برای بررسی علل مؤثر بر ایجاد چالش‌های پژوهش، چالش‌های گزارش شده دانشگاه‌ها در زیر گروه های مختلف از قبیل گروه‌های سنی، جنسی، گروه‌های با مدارک تحصیلی و رتبه‌های علمی و جایگاه‌های سازمانی مختلف و ... مورد مقایسه قرار گرفت.

و درنهایت نتایج اولیه مرور مطالعات، در جلسه خبرگانی با حضور اعضای فرهنگستان علوم پزشکی کلان منطقه هشت کشور در کرمان ارایه شد و نقطه نظرات تک‌تک اعضا در قالب بارش افکار و بحث گروهی متمرکز جمع‌آوری و در تحلیل مورد استفاده قرار گرفت.

## یافته‌ها

با مرور مستندات پژوهشی گذشته تعداد ۴۱ مقاله در زمینه موانع پژوهشی در حوزه‌های تحت پوشش وزارت بهداشت از دیدگاه ذی‌نفعان مختلف در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور یافت شد. دو مطالعه مروری نیز به جمع بندی تعدادی از این دیدگاه‌ها پرداخته بودند. (۱، ۲). بر این اساس، ۲۹ مقاله که نظرات اعضای هیئت علمی از ۲۶ دانشگاه علوم پزشکی را مورد بررسی قرار داده بودند به همراه ۱۱ مقاله که نظرات دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور را بررسی کرده بودند و نیز تعداد ۴ مقاله هم در خصوص دیدگاه سایر نیروهای شاغل در زمینه تحقیق مانند کارشناسان پژوهشی و غیرپژوهشی و مدیران دانشگاه‌ها وارد این مطالعه شدند. تعدادی از این مقالات به‌صورت مشترک دیدگاه ذی‌نفعان مختلف را بررسی کرده بودند. قدیمی‌ترین مطالعه مربوط به سال ۱۳۸۰ و جدیدترین مطالعه مربوط به سال ۱۴۰۱ بود.

بیشتر مطالعات، دیدگاه‌های ذی‌نفعان در خصوص موانع پژوهش را با استفاده از ابزارهای ساختار یافته و در قالب چارچوب‌های زیر طبقه‌بندی کرده بودند:

**حیطه فرایند:** سیر مراحل تکمیل یک طرح تحقیقاتی در دانشگاه‌ها از ابتدای معرفی طرح تا اتمام کار و ترجمان آن؛

**حیطه مدیریتی- سازمانی- اداری:** میزان حمایت و کارایی سازمان و مدیران از امور پژوهشی؛

**حیطه فردی- انگیزشی- حرفه‌ای:** مشکلات مربوط به خود محققان برای انجام کار پژوهشی از قبیل وقت و انگیزه و علاقه؛

**حیطه فرهنگی- اجتماعی**: مشکلات مربوط به فرهنگ کار پژوهشی در بین محققان؛

**حیطه اقتصادی- مالی**: مشکلات مربوط به تأمین بودجه و امکانات و تسهیلات و حق‌الزحمه‌های پژوهش؛

**حیطه علمی- آموزشی- حرفه‌ای:** مشکلات مربوط به توانایی محققان در انجام امور تحقیقاتی.

خلاصه‌ای از حیطه‌های اصلی چالش‌های پژوهشی پیش روی دانشگاه‌های مختلف کشور از دیدگاه اعضای هیئت علمی، دانشجویان، کارکنان و مدیران در جدول ۱ بیان شده است.

نمودار ۱ فراوانی مهمترین موانع پژوهشی از دیدگاه اعضای هیئت علمی، کارکنان و دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی را نشان می‌دهد.

نمودار ۲، روند زمانی مهمترین موانع پژوهشی از دیدگاه ذی‌نفعان در دانشگاه های علوم پزشکی را در دو دهه زمانی (براساس زمان انتشار مقالات مربوطه) نشان می‌دهد.

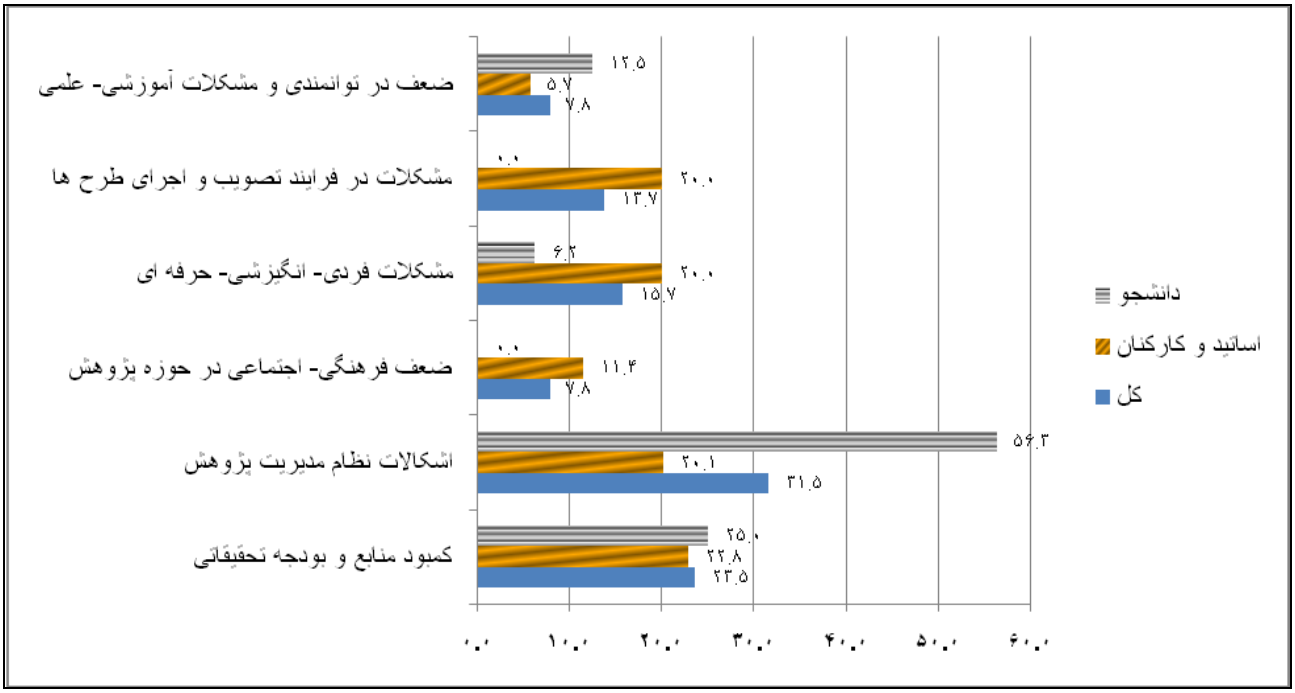


[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

**جدول ۱. چالش‌های اصلی پیش روی دانشگاه‌های علوم پزشکی در حوزه پژوهش براساس نتایج مطالعات انجام شده**

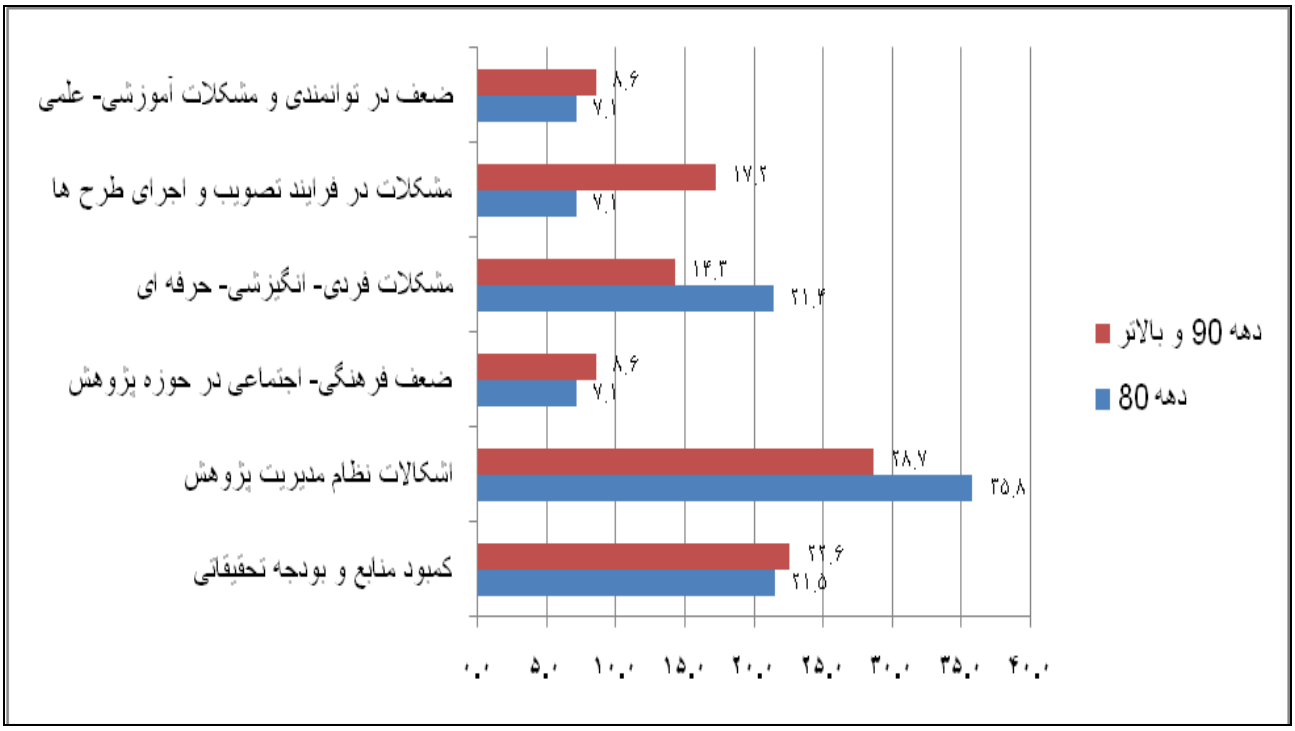
| حیطه های مربوط به چالش‌های اصلی | دانشگاه‌هایی که چالش مربوطه به عنوان اولویت اصلی ذکر شده بود | مهمترین مصادیق چالش‌های ذکر شده توسط ذی‌نفعان |
|---|---|---|
| مالی- اقتصادی | تهران(۴،۳)، اصفهان(۵)، شیراز(۶)، ارتش(۷)، سمنان(۸)، یزد(۹) | تأمین بودجه مناسب طرح‌ها<br>درآمد پایین پژوهشی و وابستگی توزیع بودجه به نام و موقعیت افراد<br>نبود سرمایه‌گذاری برای فعالیت‌های تحقیقاتی |
| سازمانی- اداری- مدیریتی | یزد(۱۰)، بیرجند(۱۱)، زاهدان(۱۲)، کرمانشاه (۱۳)، یاسوج(۱۴)، رفسنجان(۱۶،۱۵)، بابل(۱۷)، اراک(۱۸)، هرمزگان(۱۹)، زنجان(۲۰)، کرمان(۲۲،۲۱) | نظام آموزشی غلط<br>مقررات دست و پاگیر اداری<br>عدم ارتباط با افراد فعال در امر پژوهش<br>عدم به‌کارگیری نتایج تحقیقات در بهبود امور جامعه<br>نبود نظام متمرکز تحقیقاتی و هسته‌های تحقیق و عدم همکاری دستگاه های اجرایی<br>کمبود و عدم دسترسی به منابع و امکانات و مقررات مؤثر<br>در نظر نگرفتن زمان قانونی برای انجام فعالیت‌های تحقیقاتی در ساعات اداری<br>سنگین بودن شیفت‌های بیمارستانی به دلیل کمبود نیروی انسانی |
| علمی- آموزشی- حرفه‌ای | گناباد(۲۳)، ابهر(۲۴)، همدان(۲۵) | ضعف اطلاعات و تجربه دانشجویان و استادان در زمینه روش‌شناسی پژوهش<br>پول‌محوری در مسئله‌شناسی و انجام تحقیقات |
| فرآیند تهیه و تدوین و تصویب و اجرای طرح‌ها و مقالات | ایران(۲۶)، شهرکرد(۲۷)، لرستان(۲۸)، مازندران(۲۹)، اردبیل(۳۰) | طولانی بودن فرایند بررسی و تصویب طرح‌ها<br>ضعف در آشنایی محققان در رابطه با تحقیقات کاربردی و با کیفیت<br>انتخاب موضوعات کلیشه‌ای به دلیل انگیزه‌های پیشرفت سازمانی و مالی<br>فرایند داوری برای شرکت در همایش‌ها و پذیرش مقالات در مجلات داخلی<br>عدم وجود فضای مناسب<br>عدم وجود مشاوره پیش از طرح |
| فرهنگی- اجتماعی | شهید بهشتی(۳۱)، جیرفت(۳۲)، بابل(۳۳)، اصفهان(۳۴) | ضعف فرهنگ پژوهش‌محوری و کار جمعی و اندیشه انتقادی و سیاست‌زدگی و شعارزدگی و اسطوره‌گرایی<br>ضعف کار گروهی و ارتباط ضعیف بین محققان<br>ضعف در امکانات و ساختار لازم برای کاربست نتایج تحقیق<br>ضعف در قدردانی معنوی از اعضای هیئت علمی |
| فردی- انگیزشی | سمنان(۸)، همدان(۳۵)، شاهد (۳۶)، اصفهان(۳۴) | عدم وجود انگیزه کافی مالی برای تحقیق،<br>مشغله آموزشی زیاد و فشردگی واحدهای درسی و زمان ناکافی برای تحقیق<br>علاقه زیادتر استادان به آموزش ودرمان و حوزه های تخصصی خود |




**نمودار ۱. مقایسه فراوانی (درصد) انواع چالش‌های پژوهشی از دیدگاه ذی‌نفعان دانشگاه‌های علوم پزشکی**

[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]




**نمودار ۲. مقایسه فراوانی (درصد) انواع چالش‌های اصلی پژوهش در دانشگاه‌های علوم پزشکی در دهه‌های مختلف**

## چالش‌های اقتصادی پژوهش

اشرفی ریزی و همکاران در یک مطالعه مروری بر روی نتایج ۳۲ مقاله مرتبط با چالش‌های اقتصادی حوزه پژوهش، به‌طورکلی موانع اصلی در بحث اقتصاد پژوهش را در ۴ دسته تقسیم‌بندی کردند که به ترتیب شامل: عدم وجود بودجه‌های پژوهشی، عدم سرمایه‌گذاری در بخش پژوهشی، ارتباط نامناسب دانشگاه با صنعت و عدم تجاری‌سازی نتایج پژوهش بود (۳۷).

## چالش‌های اخلاقی پژوهش

بررسی موانع سر راه اخلاق در پژوهش در دانشگاه‌های علوم پزشکی گناباد (۳۸) و کرمان و تهران (۳۹) و اصفهان (۵) انجام شده بود. از دیدگاه محققان این دانشگاه‌ها، مهمترین بی‌اخلاقی‌ها در زمینه داده‌سازی در مرحله برنامه‌ریزی و اجرای تحقیق و نیز به‌کارگیری اصول اخلاقی کار با حیوانات آزمایشگاهی (تعدد حیوانات مورد آزمایش، شرایط استاندارد نگهداری و جراحی و معدوم‌سازی) عنوان شد. البته این محققان عنوان داشتند که در مرحله تجزیه‌وتحلیل داده‌ها و نیز آشنایی با مفاهیم و مسائل اخلاقی چالش چندانی وجود ندارد.

## چالش‌های پژوهش در آموزش

در زمینه تمایل اندک اعضای هیئت علمی به پژوهش در آموزش، اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی جهرم (۴۰) و کردستان (۴۱) در دو مطالعه جداگانه، علاقه بیشتر خود به تدریس و درمان و حوزه تخصصی و وقت محدود و قوانین ناکافی حمایت از این گونه تحقیقات را به عنوان مهمترین دلایل ذکر کردند.

ارتباطی بین جنس و سابقه کار و رتبه علمی هم با این موانع وجود نداشت (۴۰).

استادان با رتبه استادی و دانشیاری و نیز استادان بالینی کمتر از سایر گروه‌ها علاقمند به این گونه پژوهش‌ها بودند (۴۱).

در بررسی عوامل مؤثر بر بروز چالش‌های پژوهشی در دانشگاه های علوم پزشکی، نقش عوامل مختلف براساس دیدگاه‌های استادان، دانشجویان، مدیران و سایر کارمندان بر اساس نتایج مطالعات انجام شده در دانشگاه‌های علوم پزشکی مختلف در جدول ۲ بیان شده است. بیشترین عوامل مورد بررسی، رتبه علمی و مدرک و رشته تحصیلی بوده است.

دیدگاه‌های مطرح شده در جلسه خبرگانی فرهنگستان علوم پزشکی کلان منطقه هشت به شرح ذیل جمع‌بندی شد:

- **چالش‌های بیرونی حوزه سلامت: از جمله:**
  - گسیختگی بین پژوهشگر و جامعه. پژوهشگران درون دانشگاهی تمایلی به ورود به عرصه جامعه و انجام پژوهش براساس مسائل و اولویت‌های جامعه ندارند و جامعه نیز نسبت به پژوهش و پژوهشگران و نتایج تحقیقات آنها بی‌اعتماد شده است.
  - در نظر نگرفتن سهم رهبری دانشگاهی و ارتباطات بین دانشگاهی.
  - عدم باورمندی جامعه علمی کشور و نیز کل جامعه، به کاربردی شدن نتایج تحقیقات.



[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

**جدول ۲. بررسی تأثیر عوامل مختلف در ایجاد چالش‌های پژوهشی در دانشگاه‌های علوم پزشکی**

| عامل مورد بررسی | میزان تأثیر عامل مورد نظر در ایجاد چالش‌های پژوهشی | |
|---|---|---|
| | مؤثر | بدون تأثیر |
| جنسیت | مازندران (مشکلات فرایندی بیشتر در مردان، مشکلات فردی بیشتر در زنان)<br>یزد (موانع فردی و آموزشی بیشتر در زنان) | سمنان، همدان، اراک، هرمزگان، جهرم |
| رشته تحصیلی (بالینی/غیربالینی) | اصفهان (مشکلات فردی کمتر برای استادان بالینی) مازندران (مشکلات مالی بیشتر در جراحان)<br>شیراز (موانع علمی بیشتر بین جراحان)<br>کردستان (علاقه کمتر استادان بالینی به پژوهش در آموزش) | سمنان، هرمزگان |
| سوابق پژوهشی و کاری | اراک و هرمزگان(موانع سازمانی بیشتر برای محققان و موانع فردی بیشتر برای غیرمحققان)<br>یاسوج (موانع فردی بیشتر در استادان با سابقه کار و مدرک بالاتر) | یزد، جهرم |
| سن | کرمان(سخت‌گیرانه شدن انتظارات از امکانات پژوهشی با بالاتر رفتن سن) | همدان، هرمزگان |
| جایگاه سازمانی | شیراز(موانع فردی کمتر در استادان با مسئولیت اجرایی) | یزد |
| رتبه علمی و مدرک و مقطع تحصیلی | مازندران(فضای نامناسب بیشتر برای رتبه های پایین، مشکلات فرایندی و مالی بیشتر در رتبه‌های بالا) یاسوج (موانع سازمانی بیشتر برای استادان با مدرک تحصیلی پایین‌تر)<br>همدان (چالش‌های درمانی آموزشی بالاتر برای متخصصان بالینی - چالش‌های فرایندی بیشتر در مربیان)<br>کرمان (سخت‌گیرانه شدن انتظارات از امکانات پژوهشی با بالاتر رفتن مدرک تحصیلی)<br>کردستان (علاقه کمتر رتبه‌های بالا به پژوهش در آموزش) | جهرم |

- **عدم استقلال کافی:** دانشگاه‌ها برای انتخاب اولویت‌های پژوهشی خود استقلال کافی ندارند. این عدم استقلال در خصوص انتخاب پژوهشگران مورد نیاز دانشگاه‌ها و تعیین معیارهای انتخاب آنها برای پاسخ به نیازهای سلامت نیز وجود دارد.
- **اشکال در سیستم بکارگیری و تعیین وظایف اعضای هیئت علمی:** برای هریک از اعضای هیئت علمی یکسری وظایف یکسان (آموزشی، پژوهشی، مدیریتی و ...) تعریف شده و همه استادان موظفند تا در تمامی این زمینه‌ها فعالیت کنند که این خود باعث می‌شود این افراد نتوانند توانمندی‌های خاص خود را با موفقیت بروز دهند. در حالیکه هر دانشگاه باید برای هر عضو هیئت علمی در چارچوب توانمندی‌های خاص او وظایفی تعیین کند. استادی که علاقمند و توانمند در عرصه پژوهش است و استادی که در حوزه آموزش توانایی و علاقه بیشتری دارد، هرکدام فرصت کافی برای شکوفایی این توانمندی‌های خود را داشته باشند.
- **ماموریت محور نبودن:** انواع مراکز تحقیقات، **دانشگاه** و دانشکده و گروه آموزشی داریم؛ اما هیچیک در یک چارچوب و ماموریت مشخص و هدفمند حرکت نمی‌کنند و بدون در نظر گرفتن یک سیاست و اهداف مشخص، هر فرد و گروهی در مسیرهای مختلف و موضوعات مختلف پیش می‌رود.
- **انتخاب موضوعات:** سازوکار مناسبی برای گزینش و انتخاب طرح‌های تحقیقاتی وجود ندارد. هر موضوعی که توسط محققان پیشنهاد می‌شود بدون در نظر گرفتن نیاز یا عدم نیاز به نتایج آن و بررسی هزینه و فایده آن، اجرایی می‌شود و گاهی بسیاری از موضوعات تکراری بوده و به غیر از نفع مادی یا معنوی برای مجریان، سودمندی دیگری به ویژه برای رفع نیازهای سلامت و جامعه ندارد.
- **ایراد در بدنه پژوهش:** بدنه سیستم پژوهش شامل محقق، استادان، حامیان مالی و ترجمان دانش است. این اجزا به‌ویژه سه جزء آخر، وظایف خود را به‌خوبی انجام نمی‌دهند و هماهنگی مناسبی هم بین این اجزا وجود ندارد. از طرفی، سیاست‌گذار نیز در سطح ملی برای این اجزا تکلیفی مشخص نکرده است. این باعث بروز تضاد بین اجزای بدنه پژوهش می شود. مثلاً، تضاد بین استاد و دانشجو در طول دوران تحصیل موجب می شود تا دانشجویان در این دوران نتوانند به‌خوبی از توانایی و تجربه استادان بهره‌مند شوند و در نتیجه بعد از فراغت از تحصیل، نگرش منفی نسبت به تحقیق و پژوهش پیدا می‌کنند.

## بحث و نتیجه‌گیری

در بررسی و جمع بندی موانع و چالش‌های پژوهشی مطرح شده توسط ذی‌نفعان دانشگاه های علوم پزشکی مشخص شد که مسائل سازمانی و مالی در راس چالش‌های پیش روی پژوهش قرار دارد حال اینکه موانع علمی و ماهیتی کمتر از سایر موانع از دیدگاه آنان مطرح شد. در دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران(۴،۳)، اصفهان(۵)، شیراز(۶)، ارتش(۷)، سمنان (۸) و یزد(۹)، بیش از سایر دانشگاه‌ها، مانع غالب در برابر تحقیق و پژوهش از نوع مالی و اقتصادی بود. درحالی‌که برخی دیگر از محققان و ذی‌نفعان در دانشگاه علوم پزشکی یزد(۱۰) و نیز دانشگاه‌های علوم پزشکی بیرجند(۱۱)، زاهدان(۱۲)، کرمانشاه (۱۳)، یاسوج(۱۴) رفسنجان (۱۶،۱۵) بابل(۱۷)، اراک (۱۸)، هرمزگان(۱۹)، زنجان(۲۰) و کرمان(۲۲،۲۱) بیش از هر چیز از موانع سازمانی و اداری رنج می برند.



[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

اعضای هیئت علمی و کارکنان پژوهشی بیشتر با چالش‌ها و موانع مالی روبرو بودند درحالی‌که دانشجویان موانع سازمانی و اداری را به عنوان مهمترین چالش پیش روی پژوهش ذکر می‌کردند. تعیین علل مرتبط با این موانع غالب، نیاز به مطالعات بیشتر و استفاده از ابزار پرسشگری باز و غیرساختار یافته دارد؛ اما به نظر می‌رسد استادان و کارکنان به دلیل حجم بیشتر کارهای تحقیقاتی و نیز انتخاب موضوعات مهمتر و پیچیده‌تر نیاز بیشتری به امکانات مادی داشته و به‌طبع در فضای اکادمیک و پژوهشی دانشگاه‌ها که همواره محدودیت‌های مالی وجود داشته و پژوهش در اولویت‌های آخر بعد از درمان و بهداشت قرار دارد، این موانع مالی بیش از پیش نمود می‌یابد و از طرف دیگر جایگاه و نفوذ بیشتر استادان و کارکنان، حضور و نزدیکی بخشی از آنها در بدنه مدیریتی و تصمیم‌گیری دانشگاه‌ها و شوراهای پژوهشی، موجب شده تا کمتر تحت تأثیر موانع سازمانی قرار گیرند. از طرف دیگر، بسیاری از نتایج تحقیقات استادان در ژورنال‌های بین‌المللی ارائه می‌شود که نیازمند هزینه‌های زیادی برای چاپ می‌باشد. درحالی‌که تحقیقات دانشجویان بیشتر از لحاظ کمی و کیفی در سطوح پایین‌تری قرار داشته و بخش زیادی از هزینه‌های پژوهشی آنها نیز توسط استادان تأمین می‌شود و نیز توقع و انتظارکمتری در خصوص دریافت مبالغی در قالب حق تشویق و حق تحقیق دارند و بنابراین کمتر با مسائل مادی سروکار خواهند داشت. البته باید در نظر داشت که بسیاری از موانع مربوط به سازمان‌ها و ادارات حداقل از دیدگاه محققان مربوط به محدودیت‌های مالی و اقتصادی می باشد که کم وبیش در اکثریت دانشگاه‌ها از دیرباز تاکنون وجود داشته و می‌تواند سایر حیطه‌ها را تحت تأثیر خود قرار دهد.

یکی از دغدغه‌های مهم اعضای هیئت علمی، کمبود وقت برای پژوهش به دلیل اشتغال آنها در امور آموزشی، درمانی و اجرایی بود. هرچند که مواردی بر خلاف این امر مشاهده شد. به‌عنوان مثال در دانشگاه علوم پزشکی شیراز، استادانی که مسئولیت اجرایی داشتند کمتر از دیگر استادان، موانع پژوهشی و بویژه موانع فردی را احساس کرده بودند (۶) و یا با وجود اینکه اکثریت اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، پزشکان بالینی بوده و وقت زیادی را در مراکز و بخش‌های درمانی مشغول بودند؛ اما درصد اندکی از آنها به وقت محدود برای سرپرستی و راهنمایی پایان‌نامه اشاره داشتند(۵).

در بررسی عوامل مختلف مؤثر بر ایجاد چالش‌های پژوهشی، در اکثر مطالعات انجام شده در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، رتبه علمی و مدرک و رشته تحصیلی نقش مؤثری داشتند. جنسیت، عاملی بود که در بیشتر بررسی‌های صورت گرفته، تأثیری بر موانع پژوهشی نشان نداده بود.

مقایسه دیدگاه‌های دانشجویان ایرانی در مقایسه با دانشجویان پزشکی در کشوری با درآمد بالا مانند امارات متحده عربی نشان می‌دهد که موانع مالی در این کشور از کمترین اهمیت از دید دستیاران پزشکی برخوردار است و کم بودن وقت برای پژوهش بیش از سایر موانع برای این دانشجویان مؤثر بوده است(۴۲) درحالی‌که در کشوری با تنوع متفاوت از نظر امکانات مراکز آموزشی و تحقیقاتی مانند هندوستان، عدم دسترسی به مشاوران با تجربه و نیز سخت‌گیری‌ها در مرحله ثبت و ارسال و به‌طورکلی موانع فرایندی به عنوان چالش‌های مشترک در مراکز تحقیقاتی مورد مطالعه گزارش شدند (۴۳).

از دیدگاه بزرگی، رتبه و جایگاه دانشگاه‌ها هم به نظر می‌رسد که الگوی موانع و چالش‌های پژوهش به یک شکل نبود. به‌عنوان مثال بیشتر موانع مالی توسط ذی‌نفعان پژوهشی در دانشگاه‌های بزرگ کشور گزارش شد که گرچه این دانشگاه‌ها واجد درآمدهای اختصاصی بالاتر و در نتیجه بودجه‌های پژوهشی بالا هستند؛ اما شاید به همان نسبت درگیر موضوعات پژوهشی بزرگتر و گسترده‌تر و در نتیجه پر هزینه می‌باشند که حتی دانشگاه‌های بزرگ را نیز با چالش مواجه می‌کند و از آنجایی که بسیاری از تحقیقات در کشور ما درآمدزا نیست نمی‌توان انتظار بازگشت هزینه‌های پژوهشی و در نتیجه تأمین اعتبارات لازم را داشت.

مقایسه مهمترین چالش‌ها در بازه‌های زمانی مختلف در دو دهه ۸۰ و ۹۰ (و بعد از آن) هم نشان داد که غالب بودن موانع اداری و سازمانی در طول زمان همچنان ادامه داشته و از گذشته تا زمان حال همچنان بزرگترین چالش پیش روی پژوهش را شامل بوده است. البته در طول این دو دوره زمانی، موانع سازمانی و موانع فردی کاهش و موانع مالی افزایش پیدا کرده است؛ اما بیشترین افزایش مربوط به چالش‌های مربوط به فرایند تحقیق در دانشگاه‌ها به‌ویژه موانع موجود در مسیر تصویب و اجرای طرح‌های تحقیقاتی بوده است. این نشان می‌دهد که احتمالا نظام بوروکراسی اداری در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی پیچیده‌تر شده که می‌تواند خود تا حدودی مرتبط با محدودیت‌های مالی و نیز افزایش کمی تعداد پژوهش‌ها در این فضاهای آکادمیک باشد. کمتر شدن مشکلات اداری- سازمانی و فردی در طول زمان می‌تواند به دلیل گسترش دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و استقرار نظام‌های تحقیقاتی منسجم و جذب نیروهای فعال در حوزه تحقیق برای بالا بردن کارایی دانشگاه‌ها در حوزه تحقیقات و نیز افزایش انگیزه و حمایت از استادان، کارمندان و دانشجویان محقق باشد.

در سال‌های گذشته مطالعات مختلفی بصورت مروری یا بحث متمرکز به بررسی و جمع‌بندی دیدگاه‌های محققان در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور پرداخته‌اند. به عنوان مثال، فتاحی اصل و همکاران در یک مرور سیستماتیک، موانع ارائه شده توسط اعضای هیئت علمی ۱۰ دانشگاه کشور را بصورت کلی و وزن داده شده خلاصه کردند و نشان دادند که موانع آموزشی بویژه گویه‌های مربوط به عدم آماده‌سازی و پرورش روحیه پژوهشی در نظام آموزشی قبل از دانشگاه و کمبود سرفصل‌های مربوط به روش تحقیق در برنامه آموزشی دانشگاه‌ها،



[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

مهمترین مانع در برابر پژوهش می‌باشد به‌گونه‌ای که مانع ایجاد یک روند مستمر و سازمان یافته پژوهش در دوران تحصیل مـی‌شـود. محققـان در این گزارش، موانع مربوط به امکانات از قبیـل فضـا و مـواد و تجهیـزات و تسهیلات را در رده آخر موانع از نظر اثربخشی و اهمیت ذکر کرده بودنـد که از نظر اعضای هیئت علمی این دانشگاه‌ها مانع قدرتمنـدی در سـر راه پژوهش در دانشگاه‌ها ایجاد نمی‌کند (۲).

در حوزه دندانپزشکی نیز در یک مطالعه که به روش focus group discussion که با مدیریت دکتر حقدوست از بین ۲۲ نفر از دندانپزشکان و مدیران با تجربه کشور صورت گرفت، پس از بررسی نظرات و وزن‌دهی مشکلات، مهمترین نقاط ضعف (درون دانشگاه‌ها) مربوط به پژوهش، در حیطه سیاست‌گذاری بود که به ترتیب شامل کم بودن پژوهش‌های کاربردی و تربیت نشـدن پژوهشـگران در راستای پاسخ به نیازها و اولویت‌ها، عنوان شد. کم اهمیت‌ترین نقاط ضعف هـم در حیطه پشتیبانی (به‌ویژه بوروکراسی زیاد در فرایند تصویب طرح‌ها) بـود. در حیطه تهدیدهای بیرونی (مشکلات خارج از حوزه دانشگاه) نیز بیشترین تهدید در حوزه پشتیبانی (به‌ویژه کمبود منـابع، تجهیـرات و بودجـه بـه‌ویـژه منـابع الکترونیکی) و کمترین تهدید در حیطه پژوهشگر (به‌ویـژه وقـت کـم اعضـای هیئت علمی) بود (۴۴).

در یک بررسی کیفی از طریق محاسبه عمیـق بـا ذی‌نفعـان پژوهشـی از دانشگاه‌های مختلف توسط حسینی و همکاران، چالش‌های پژوهشی در ۹ گروه بنیادی، فرایندی، مدیریتی، فرهنگی، اخلاق و معنویات، منابع انسانی، ارزشیابی، مالی و آینده‌پژوهی طبقه‌بندی شـد. همچنـین، بیـان شـد کـه تمـامی انـواع چالش‌های پژوهش در اسناد بالادستی کشور از قبیل نقشه جامع علمی، بیانیه گام دوم انقلاب، سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها و نیز اساسنامه فرهنگستان علوم پزشکی کشور به روشنی دیده شده؛ اما نکته قابل تأمل، فاصـله زیـاد وضـعیت کنونی تا رسیدن به اهداف موجود در این اسناد می‌باشد (۴۵).

آنچه نباید از نظر دور داشت این اسـت کـه حیطـه‌هـای مربـوط بـه چالش‌ها و موانع مورد بررسی در مطالعات فـوق دارای اشـتراکات زیـادی است به‌گونه‌ای که به‌عنوان مثال دغدغه‌های مالی و اقتصـادی اسـتادان و دانشجویان ممکن است در دو یا چند حیطه متفاوت بازتاب داشته باشد و این یکی از محدودیت‌های مطالعات بررسی شده در این گـزارش اسـت و نیازبه استفاده از ابزاری واحد با تمایز بیشتر بین حیطه‌ها و شـاید تعریـف حیطه‌های جدید را خـاطر نشـان مـی‌سـازد. از طـرف دیگـر، بسـیاری از مطالعات و مقالات مرور شده در این گزارش، مربوط به سال‌های گذشـته بوده و بی‌شک دغدغه‌ها و چـالش‌هـا و موانـع پژوهشـی و نیـز دیـدگاه و نگرش ذی‌نفعان در بسیاری از دانشگاه‌ها ممکن است تغییر کـرده باشـد. محدودیت‌های دیگری هم در مطالعه حاضر به چشم می‌خورد از قبیل:

- در مقالات مرور شده در این مطالعه، نظرات همه ذی‌نفعـان بـه یـک اندازه جمع‌آوری نشده بود و بیشتر به بررسی دیدگاه اعضـای هیئـت علمی پرداخته شده بود.
- برخی از مطالعات دارای کیفیت پایین بودند.
- از ابزارهای یکسانی در همه مطالعات استفاده نشده بـود هـم از نظـر روش انجام مطالعـه (کیفـی یـا کمـی) و هـم از نظـر سـاختار ابـزار جمع‌آوری اطلاعات در مطالعات.
- تقسیم‌بندی حیطه‌ها و زیر حیطـه‌هـای چـالش‌هـا در دانشـگاه‌هـای مختلف متفـاوت بـود و نیـز اشـتراک بسـیاری از زیـر حیطـه‌هـا در حیطه‌های مختلف وجود داشت که موجب عدم امکان مقایسه دقیـق دانشگاه‌ها می‌شود.
- متغیرهای مؤثر بر این چالش‌هـا و نیـز زیرگـروه‌هـای مـورد بررسـی (رشته تحصـیلی، رتبـه علمـی، ...) در دانشـگاه‌هـای مختلـف بسـیار متفاوت بود.
- نمونـه‌هـای مـورد بررسـی در دانشـگاه‌هـای مـورد بررسـی دارای ویژگی‌های متفاوتی بودند که امکان مقایسه دقیق و تعمیم پـذیری را به حداقل می‌رساند.

بر این اساس و به منظور بررسی ریشه‌ای چالش‌ها و موانـع پـژوهش در حوزه سلامت کشور پیشنهاد می‌شود تا مطالعاتی در آینـده در سـطح ملی و به‌صورت واحد با متدلوژی و ابزار یکسان برای بررسی چـالش‌هـای پژوهشی و عوامل مؤثر بر آنها در زیر گروه‌های مختلـف ذی‌نفعـان انجـام شود. همچنین با توجه به قدیمی بودن چالش‌های ذکر شـده در بسـیاری از دانشگاه‌ها، بررسی مجدد وضعیت این چـالش‌هـا در ایـن دانشـگاه‌هـا و بررسی علل مؤثر بر تغییرات آنها می تواند در پیدا کردن راه‌هـای کنتـرل این موانع سودمند باشد.

و در نهایت با توجه به بحث‌هـای مطـرح جـاری در خصـوص ادغـام آموزش پزشکی در مراکـز اکادمیـک تحـت پوشـش وزارت علـوم و لـزوم همکاری‌های بین دانشگاهی و بین رشته‌ای، پیشنهاد می‌شود تا همزمـان، چالش‌ها و موانع پژوهش در دانشگاه‌های غیرعلوم پزشکی و دانشگاه‌هـای غیرانتفاعی و غیردولتی هم بررسی شـود تـا بتـوان از نقـاط قـوت مراکـز آکادمیک در جهت رفع نقاط ضعف سایر مراکز بهره‌مند شد. در مطالعـات بررسی شده، تنها در یک مطالعه در کرمانشـاه، بـه مقایسـه چـالش‌هـای پژوهشی در دانشگاه‌های وابسته به وزارت‌های مختلف پرداخته شده بـود. نوبهار و همکاران دریافتند که موانع آکادمیک و علمـی در بـین اسـتادان دانشگاه علوم پزشکی کمتر از سایر دانشگاه‌ها بود. اسـتادان ایـن دانشـگاه همچنین موانع مالی و تسـهیلاتی و موانـع حرفـه‌ای را کمتـر از اسـتادان دانشگاه پیام نور ذکر کردند (۱۳).

آنچه در انتها بایـد بـدان اشـاره کـرد، پابرجـا بـودن بسـیاری از چالش‌ها و موانع پژوهش در حوزه‌های آکادمیک و پژوهشـی اسـت و این درحالی است که زمان زیادی به مهلت تعیین شده برای دستیابی به جایگاه اول منطقه در حوزه پژوهش بـاقی نمانـده و لازم اسـت تـا بیش از پیش، فرهنگ پژوهش و بـاور لازم در ذهـن سیاسـت‌گـذاران



[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

تقویت شود و استفاده از دیدگاه‌ها و پیشنهادهای تمامی ذی‌نفعان در این حوزه بیش از هر زمان دیگری مورد استفاده تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد تا در این مسیر پیش رو همچنان توانایی رقابت با کشورهای منطقه را داشته باشیم.

## تقدیر و تشکر

نویسنده بر خود لازم می‌داند تا از همکاری پروفسور علی‌اکبر حقدوست، رییس محترم مرکز آینده‌پژوهی در سلامت دانشگاه علوم پزشکی کرمان در تمامی مراحل انجام این کار و نیز از اعضای محترم فرهنگستان علوم پزشکی کلان منطقه هشت به دلیل همکاری آنها در جلسات بحث گروهی مربوط به تجزیه و تحلیل مشکلات پژوهش و تکمیل نتایج این مقاله تقدیر و تشکر نماید.

## تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌دارد که هیچگونه تعارض منافعی در انتشار این مقاله وجود ندارد.

## منابع

1. Atafar A, Ansari MI, Talebi H. Vision 1404 the fourth development plan fundamental requirements of universities. J High Educ 2009; 1: 21-64
2. Fatahias J, Kousari R, Dastoorpoor MA Survey on Research Barriers from the Viewpoint of Faculty Members of Medical Universities of Iran: A Systematic Review. Jundishapur Sci Med J 2018; 17(5): 467-479.
3. Zinaloo AA, Mohammadi M, Geranmayeh M, Khak Bazan Z, Farsaam H. Research perspectives at Tehran University of Medical Sciences from the viewpoint of the faculty members. Iranian Journal of Medical Education 2002; 2(2): 60-60.
4. Majdzadeh SR, Nejat Saharnaz, Gholami ZH, Ghorbani Mostafa, Nejat Sima, Shokouhi Mostafa, Maleki Katayoun, Yousefi Reza. Participatio in Tehran University of medical Sciences. Journal of Schoola of Public Health and Institute of Public health Research 2008; 5(4): 11-24.
5. Changiz T, Adibi P, Hosseini M, Tootoonchi M. Viewpoints of Supervisors about the Problems in the Process of Dissertations for General Medicine Program Isfahan University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education 2003; 3 (1): 23-33.
6. Karimian Z, Sabbaghian Z, Saleh Sedghpour B, Lotfi F. Internal Obstacles in Research Activities: Faculty Members' Viewpoints in Shiraz University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education 2012; 11(7): 750-763.
7. Azarmi S, Aliyari Sh, Zareian A, Sharififar S. Research Barriers from the Viewpoints of Faculty Members of a Military University of Medical Sciences. Journal of Archives in Military medicine 2018; 6(2): e66867
8. Sotodeh Asl N, Ghorbani R, Rashidy-Pour A L. Viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences about research barriers . Koomesh 1393; 16(1) :1-7.
9. Motealehi Ahmadreza, Vafaeenasab Mohamadreza, Jafari Hasan, Safari masoud, Zare Asghar, Roshanian Elham. Research Barriers from the Viewpoints of Staff of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences in 2018. Toloo-E-Behdasht 2020; 19(1): 100-111.
10. Mazloomy Mahmodabad SS, Hosseini SP, Abbasi Shuvazi M, Mirzaei Alavijeh M, Rezaei FA. Survey OF Shahid Sadoughi University of Medical Sciences Students' opinions about research barriers during university training. Journal of Medical Education Development 2013; 6(10): 63-70.
11. Safdari R, Ghazisaeidi M, Ehtesham H, Robiaty M, Ziaei N. Barriers to research in medical Sciences from the viewpoints of faculty members of Birjand University of Medical Sciences in 2012. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences And Health Services 2016; 15(6): 515-526.
12. Karimi A, Mehdipour Y, Mohammadpour A, Pirozanfar S. Barriers to research: The viewpoint of faculty members of Zahedan University of Medical Sciences. Health Information Management 2011; 7(4 (16): 467-474.
13. Nobahar N, Nobahar M, Hamidi M. Investigation of research barriers and challenges in university from the perspective of faculty members of Kermanshah. International Journal of Social Sciences 2014; 4(4): 15-21.
14. Alamdari AK, Afshoun E. The viewpoint of faculty members on research barriers at Yasuj universities. Armaghan Danesh 2003; 8(29): 27-34
15. Rezaeian M, Asadpour M, Hadavi M. Research barriers from the perspective of academic members and strategies for confronting with these barriers in Rafsanjan University of Medical Sciences, Iran. Health System Research 2013; 9(3): 269-276.
16. Mahbobi rad M, Mobini Lotfabad M, Khodadadi H, Mazare L, Rezaeian M. Investigating the Research Barriers from the Perspective of Undergraduate Students of Rafsanjan University of Medical Sciences in 2019: A Short Report. JRUMS 2021; 20(4) : 477-484.
17. Javadian Y. Medical students' attitude towards the importance of research. The Journal of Qazvin University of Medical Sciences 2002; (22): 64-67.
18. Anbari Z, Jadidi R. Comparing of Barriers to research activities among students of Arak University of Medical Sciences and appropriate strategies for student research management. Iranian Journal of Medical Education 2013; 13(5): 399-412.
19. Safari Moradabadi A, Ramezankhani A, Aghamolaei T, Hosseini M, Dadipoor S. Students viewpoint about barriers to doing research in Hormozgan University of Medical Sciences. Research in Medical Education 2017; 9(3 ): 1-9.
20. Taheri SS, Nazemisalman B, Faghihzadeh S, Rahbar J, Asgharnejad B. Study of barriers to research from Zanjan University of Medical Sciences students' point of view in 1395. J Med Educ Dev 2018; 10 (28): 65-77.
21. Sharifi S, Mohamad-Alizadeh S. Attitudes and Perceived Barriers to Carry Out Research among Hospital Nurse Administrator. IJN 2009; 22(59): 51-59.
22. Noori Hekmat S, Rezaei M, Dehnavieh R. Effective factors on postgraduate students research experience in Kerman University of Medical Sciences. Research in Medical Education 2016; 8(3 ): 33-43.

[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

23. Najafi S, Davarinia Motlagh A, Shaban H, Zarvandi R. The Comparison of Students and Faculty Members' Viewpoints on Barriers and Facilitators of Research Activities among Student in Gonabad University of Medical Sciences in 2017. Iranian Journal of Nursing Research 2019; 13(6 ): 54-62.
24. Khalili F, Rajaee Y. Main barriers and problems of research and its appropriate solutions in Abhar Azad University. Iranian journal of management sciences 2007; 2(6): 116-79.
25. Imani S, Masomi l, Amiri M.R. Research Anxiety and its related factors among Graduate Students in Hamedan University of Medical Sciences. Researh in Medical Education 2019; 10(4 ): 12-22.
26. Zohoor AR, Fekri AR. Research barriers: a study of academic staff of The Iran University of Medical Sciences. Payesh 2003; 2(2): 119-126.
27. Heidari S, Soureshjani M, Mohammadi S, Abdorahim Kazemi Vardanjani. Study of barriers to preparation, administration and utilization of research findings from viewpoints of faculty members and active experts in research area in Shahrekord University of Medical Sciences, Journal of Shahrekord University of Medical Sciences 2016; 18(2): 72-81.
28. Ebrahimzadeh F, Nasseryan J, Ghorbani M, Almasi A. The assessment of barriers to research from the viewpoint of faculty members of Lorestan University of Medical Sciences and relationship to research performance of them. yafte 2016; 18(1): 28-41.
29. Razavipour M, Shafizad M, Hedayatizadeh-Omran A, Alizadeh-Navaei R, Shayesteh Azar M, Mohammadnezhad F, Khosravi S, Hosseini SH, Hasannezhad Reskati M. Motivation and barriers to research activities in clinical professors in Mazandaran University of Medical Sciences, 2019. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences 2020; 30(189): 85-94.
30. Naghizadeh Baghi A, Khanbabazadeh Ghadim M, Samari E. Survey of Barriers and Research Problems from the Viewpoint of Faculty Members of Ardabil University of Medical Sciences. J Ardabil Univ Med Sci 2015; 15(3): 255-264.
31. Norouzi A, Abolghasemi M., Ghahramani M. Exploring barriers to science producation from the viewpoint of Shahid Beheshti University faculty members. Journal of New Approach in Educational Administration 2015; 6(2): 77-108.
32. Shafiei S, Soltaninejad M. Investigating motivational and inhibitory factors in Research from the perspective of faculty members and students of Jiroft University of Medical Sciences in 2020. J Jiroft Univ Med Sci 2021; 8(2): 642-651.
33. Seyyedmajidi M, Khafri S, Sohanian S, Seyyedmajidi S A. Evaluation of the viewpoints of faculty members regarding to research barriers at Babol dental school. mededj 2018; 6(1): 21-27.
34. Kianpour M, Arti S, Naji H. Survey of research problems from the viewpoints of managers, scientific staffs and research experts in Isfahan University of Medical Sciences. Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research. 2010; 10(3).
35. Koorki M, Mahjub H, Sheikh N. Study of the Academic Members Attitude about Main Factors of Not Approaching to Scientific Writing in Hamadan University of Medical Sciences. Avicenna J Clin Med 2008; 14(4): 59-63.
36. Mohammadhasan GM, Farzaneh SS, Ali D. Determining the personal and organizational barriers in performing research plans from the viewpoint of students of medical sciences in Shahed University. The journal of Medical Education and Development ; 7(1): 37-43.
37. Ashrafirizi H, Soleymani MR, Hashemian MR. Economic Barriers of Health Researches in Iran: A Narrative Review Article. Health Information management 2018; 15(63): 240-246.
38. Khosravan S, Mansoorian M, Mohammadpour A, Khazaeli P, Ajam Khames Fadafen S. Ethics in researches conducted by students, related factors and solutions from the viewpoints of faculty members and students of Gonabad University of medical sciences in 2013. JNE 2016; 4(4): 63-71.
39. M. Mobasher. Phenomenologic Study of Experiences of Researchers in Kerman and Tehran Medical University about Ethics in Animal Research . J Babol Univ Med Sci 2009; 11(1); 41-8.
40. Karamzade A, Ahmadi Vasmejiani A, Zahedi R. Survey of barriers factors on research studies within educational approach from faculty members' attitude in Jahrom University of medical Sciences. Educational Development of Jundishapur 2014; 5(2): 130-136.
41. Khatibi R, Rezaei MJ, Zarezadeh Y, Ebnerasooli S. Reasons for faculty members' lack of interest in doing research in the field of education from their own perspective in Kurdistan University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education 2015; 14(12): 1097-1100.
42. Nair SC, Ibrahim H, Almarzoqi F, Alkhemeiri A, Sreedharan J. Addressing research barriers and facilitators in medical residency. J Family Med Prim Care 2019; 8: 1145-50
43. Alamdari A, Venkatesh S, Roozbehi A, Kannan AT. Health research barriers in the faculties of two medical institutions in India. Journal of multidisciplinary healthcare 2012; 10:187-94.
44. Sadeghi M, Haghdoost AA, Gorjestani H, Eghbal MJ, Pakshir HR, Shahravan A, et al . Research Problems and Solutions in Dentistry in Iran: a Qualitative Study . Journal title 2014; 16(4): 273-284.
45. Hosseini M, Tabrizchi N, Behzadi E. Barriers and Challenges of Research and Advancement of Science and Technology in Health. Iran J Cult Health Promot 2023; 6(4): 621-626.


[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]

**Review**

# Research Challenges in Iranian Universities of Medical Sciences

Mahdi Afshari[*1]

1. ∗**Corresponding Author**: Professor of Epidemiology, Department of Community Medicine, Zabol University of Medical Sciences, Zabol, Iran, mahdiafshari99@gmail.com

## Abstract

**Background:** Identifying the challenges of research activities in the academic atmosphere of the health systems, plays an important role in qualitative and quantitative promotion of research in this era.

**Methods:** Studies investigating the research barriers in the medical universities of Iran were identified via a comprehensive search in national and international databanks such as: Magiran, SID, Pubmed, Google scholar search engine and were selected after investigation of titles, abstracts and full texts. Required information including different research challenges from the viewpoint of financial, organizational, individual, scientific and cultural aspects together with different related factors were extracted from the selected studies. In addition, the results of the review were presented in the committee of the Academy of Medical Sciences in the 8$^{th}$ Iranian academic study area and the opinions of the Committee members were collected by focus group discussion and used for final discussions. Research barriers in the medical universities were associated with different factors especially academic rank, academic degree, and field of education.

**Results:** Research barriers of the Iranian medical Universities and research centers were extracted from 41 eligible studies. According to the results, organizational and finantial challenges were on the top list of research barriers, while scientific and natural barriers were the least mentioned challenges. The main challenges among the academic members and research staff were financial, while students mainly faced organizational barriers.

**Conclusion:** To overcome and manage the research problems, the old research challenges as well as new challenges should be particularly taken into account by the managers and policymakers.

**Keywords:** Iran, Medicine, Research standards

[ Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-20 ]

[ DOI: 10.22034/7.3.3 ]